

ЛІНГВОСТИЛІСТИКА

УДК 81'38

БИБИК Світлана Павлівна,
доктор філологічних наук, професор,
старший науковий співробітник відділу
стилістики та культури мови Інституту
української мови НАН України
e-mail: sbybyk@mail.ru

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ СКЛАДНИКИ КОМУНІКАТІВ У РОЗМОВНИКАХ

У статті у зв'язку з формуванням комунікативно-прагматичного підходу до вивчення дискурсів і становленням його термінологічного апарату зацентовано увагу на такому джерелі пізнання національної лінгвокультури, як розмовники. В останніх привертають увагу міні-словники, переліки типових виразів, ситуативних виразів, а також діалоги. У зв'язку з цим обґрунтовано зміст поняття комунікат як діалогічної єдності, міні-тексту, що її створюють лінгвокультурологічний зміст розмовників. Підкреслено, що розмовники є комплексними ідеографічними джерелами, орієнтованими на різні національні та міжнаціональні комунікативні сфери, оскільки відображають специфіку складу й структури комунікатів у спорідненому/неспорідненому мовному середовищі. Для комунікативної стилістики розмовник становить вагомe джерело пізнання української культури повсякдення, тобто стереотипів щоденного спілкування вдома, поза побутом, у професійно-виробничому середовищі. Розмовник відображає особливості усного спілкування в родинному колі, у транспорті, банках, магазинах, державних установах тощо в часово-просторових координатах, тобто в контексті історії та сучасності. Комунікати розмовників нерідко зберігають мовно-психологічні та мовно-предметні знаки певного часу на історично змінюваній вісі літературно-мовного спілкування в неофіційних, напівофіційних та офіційних сферах повсякдення. Розмовники відбивають різні реєстри спілкування та основні ситуації, засвідчені в комунікатах.

***Ключові слова:** розмовник, українська культура повсякдення, комунікат, діалог, комунікема, мовно-предметний знак, мовно-психологічний знак, стилістичний реєстр.*

Постановка проблеми. В українському мовознавстві комунікативна стилістика є одним із сучасних напрямків дослідження. Її становлення і розвиток методологічних підходів припадає на межу століть, коли у слов'янському мовознавстві посилюється еволюційне переосмислення поняття “стиль” (форма суспільної свідомості (М. М. Кожина), лад слів, певний лад думок, їх логіка, взаємовідношення слів і думки (І. К. Білодід), діяльність (К. Гаузенблас), спосіб мислення (С. Я. Єрмоленко), функціонування мови (С. Гайда) та ін.) і актуалізація в ньому гуманістичного смислу. У такому разі стиль постає не як набір одиниць, засобів спілкування, формування змісту, а як складна діяльність людини, підпорядкована певній меті (комунікативна інтенція), ближчій і віддаленій. Тому текст як процес і результат комунікативної діяльності має складну композиційну будову, в якій відбиваються міні-стратегії спілкування. Їх відображенням можуть бути мовні жанри як типові ситуації спілкування (великі і малі), комунікати, стилістично марковані та емоційно-експресивні лексико-граматичні засоби тощо. Усі вони по-різному співвіднесені в різноманітних сегментах культури повсякдення.

Під останньою розуміємо людську діяльність, зокрема й комунікативну, «сьогодні, тут і зараз», здійснювану у сферах повсякденно-побутової культури, а також політичній, науковій, освітній, економічній, релігійній, художній тощо сферах, тобто у професійно-виробничій діяльності. Усна форма культури повсякдення, як правило, діалогізована. Віддавна в українській, та й не тільки, стилістиці особливості такого спілкування в літературно-мовній практиці вивчають за писемними текстами; і розмовно-побутову мову досліджують як стилізований феномен за прозовими й драматургічними творами ХІХ – початку ХХІ ст. Але в таких контекстуальних умовах будь-який діалог є складником мовно-естетичного образу, засобом характеристики персонажа чи його взаємин з іншими персонажами, дійовими особами творів. Інші завдання виконують розмовники – одне з найпоширеніших джерел навчання спілкуванню з іноземцем. Вони акумулюють комунікати культури повсякдення, які відбивають типологізовані ситуації невимушеного спілкування, репрезентують той чи інший стиль спілкування як систему топіків, виявляють національно-мовні особливості спілкування в конкретних сферах мовної діяльності.

Українське мовознавство не обтяжене увагою до розмовників як важливого джерела пізнання національної лінгвокультури. Через те одне з основних завдань цієї розвідки – актуалізувати поняття «комунікат», привертнути увагу до вивчення комунікатів, мовних знаків культури саме за цими ідеографічними та дидактичними джерелами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сконцентроване на трьох ключових поняттях – *лінгвокультура, розмовник і комунікат*.

Поняття «лінгвокультура» давно увійшло в термінологічний апарат мовознавства. Під ним розуміють «культуру, закріплену в мовних знаках», «мовні знаки, що відображають ритуали, символи, еталони, стереотипи національно-мовного буття», «соціально мотивовані словесні знаки» (В. А. Маслова, В. В. Красних, В. В. Воробйов, Ю. Ю. Саплін). Лінгвокультура складається і виявляється в процесі мовної діяльності соціуму, вона відбиває типологізовані ментальні асоціативно-образні стереотипи. Знаками лінгвокультури можуть бути слова, словосполучення, грами, фразеологічні одиниці (фразеологізми, паремії), а також цілі комунікати. Крім того, поняття «лінгвокультура» трактують і ширше – як традиції спілкування усного чи писемного, втілюваного в текстах з різними жанрово-стильовими ознаками і національно маркованим ціннісно-аксіологічним наповненням. Різники складники лінгвокультури по-різному задіюються в різноманітних стильових сферах, дискурсах.

«Комунікат» (одне з недавно актуалізованих в україністиці понять) – це комунікативна подія, втілена в тексті (Ян Коженскі [1]). Саме ці одиниці є одними із складників лінгвокультури та розмовників, що її відбивають. Йдеться насамперед про тексти-діалоги, діалогічні єдності, що різняться прагматичним наповненням (комунікативна мета, стратегія). Ці діалоги відбивають циклічність культури повсякдення, тобто повторюваність типових ситуацій спілкування, обміну репліками. Комунікати формуються у процесі мовної діяльності в різних сферах життя, і різні писемні джерела літературної мови їх відбивають по-своєму. Художні тексти, мова публіцистики можуть бути самі джерелом афористичних, крилатих виразів, сентенцій, які згодом входять в інші дискурси як самостійні комунікати. Так само розмовно-побутова сфера народжує фразеологію, паремії, етнокультурні стереотипи, придатні для автоматичного вживання. Кожна зі сфер мовної діяльності, а насамперед розмовно-побутова, народжує міні-тексти (типові діалоги чи висловлення), що можуть виконувати функцію комуніката. До складу комунікатів нерідко входять комунікеми як менші фразеологізовані ситаксичні структури (наприклад, *Мені час [до школи, вже йти, вже збиратися...]. Бувай; А де ще ви бачили таке гарне село як наша Іванівка?; Ні, а що?; Так-так*). Здебільшого їхні функції визначає фатична організація процесу спілкування. Такі стереотипні текстові події – комунікати і комунікеми – відбивають насамперед розмовники.

Загалом зразки бесід, діалогів у розмовниках актуальні для орієнтації в просторі, для вирішення життєвих, нагальних питань. Якщо простежити за частотою і кількістю видань

розмовників (беремо до уваги ХХ – початок ХХІ століть), то досить популярними вони були на початку ХХ ст., упродовж 60-80-х рр. розмовники продовжували виходити у світ, однак їхня кількість була незначною. Особливо популярними вони стали в останнє десятиліття ХХ ст. та на початку ХХІ ст. Зростання кількості розмовників в означені періоди, можливо, пов'язане із хвилями еміграції, особливо потужними на початку, наприкінці ХХ ст. та нині.

В українському мовознавстві розмовники привертали увагу дослідників як жанр староукраїнської літературної мови (М. А. Жовтобрюх, В. А. Передрієнко). Стислий огляд пам'ятки «Розмова» переконав у тому, що в ній відбито, по-перше, внутрішню структуру церковнослов'янської і «простої» мов у їх взаємодії, по-друге, виразно засвідчено зміни в поглядах освічених людей другої половини ХVІ – ХVІІ ст. на статус і суспільні функції цих мов [2; 3; 4].

Лінгводидактичні завдання розмовників, їхня диференціація за обсягом, жанрами, цільовим призначенням, кількістю мов, що вони охоплюють, та ін. вивчала Г. Тимошик [5; 6].

Утім, композиція і зміст розмовників є джерелом пізнання лінгвокультури соціуму.

Мета статті – визначити за сучасними розмовниками (від 90-х рр. ХХ ст.) характерні для неофіційної та напівофіційної культури повсякдення тематичні блоки і пов'язані з ними комунікати, окреслити реєстри спілкування у них, репрезентувати особливості мовно-предметних і мовно-психологічних знаків часу в комунікатах.

Виклад основного матеріалу. Розмовник як практичний посібник з усного спілкування літературною мовою відбиває певні аспекти насамперед повсякденно-побутової комунікації, яка може мати форму безпосереднього неофіційного побутового спілкування (розмовно-побутовий стиль), опосередкованого неофіційного побутового спілкування (телефонного, мережевого). Ця орієнтація відбита в тематичних блоках розмовників: *Мовний етикет, Людина, Особисті відомості, Знайомство, Родина*. Крім того, розмовник уміщує кліше, цілі комунікати, співвідносні з напівофіційним спілкуванням у транспорті, в магазині, кафе, у закладах відпочинку, у банках, бібліотеці тощо між незнайомими / малознайомими особами, а також зразки комунікативних одиниць деяких офіційних професійно-виробничих ситуацій. Це відбивають тематичні блоки: *Освіта, У місті, Магазины, Медична допомога, Ринок, Ресторан, Кафе, Їдальня, Подорож* тощо, наприклад: – *Привіт, Войто! – Привіт, Андрію! – Ти ще будеш на кафедрі? – Так, я затримаюся ще трохи. А що? – Я хотів би з тобою поговорити. – Будь ласка, заходь. – Дякую* [7, с. 27].

З погляду лінгвокультури того чи того часу в засвідчених комунікатах є чимало мовно-предметних знаків часу [8], тобто номінацій у складі комунікатів, актуальних у конкретні періоди їх уживання. Наприклад, у 70-80-ті рр. був поширений гігієнічний засіб «лосьйон «Огірковий», пор. як ця номінація вмонтована в типовій напівофіційній комунікат «купівля-продаж»: *У вас є лосьйон для жирної (сухої) шкіри, лосьйон «Огірковий»?* [9, с. 83]. Так само короткий відтинок часу, наприкінці 80-х, була поширена диференційна ознака товарів «державне – кооперативне», яку зберігає такий комунікат: *Скажіть, будь ласка, тістечка державні чи кооперативні?* [9, с. 88]. На початку 90-х ще мало кому в Україні була відома реалія, позначувана в Європі за допомогою аббревіатури ІС (InterCity; нині – це швидкісні поїзди Інтерсіті, які почали курсувати по території України з 2012 р.), а автори російсько-українсько-німецького розмовника 1998-го р. випуску вже дають у комунікатах цю аброномінацію: *А чи можна забронювати місце в ресторані поїзда ІС?* [10, с. 44].

Якщо в наведених прикладах є номінації-архаїзми та номінації-неологізми, то в наступних комунікатах типологізуються такі соціокультурні ситуації напівофіційного дискурсу, які засвідчують зміни в ціннісній парадигмі й у функціональному призначенні реалій. Сучасний читач розмовника потребуватиме коментаря до комунікатів, у яких пропонують замість здачі проїзні талони: – *Скільки платити в касу? – Чотири карбованці сімдесят копійок. – У вас немає дрібних? – Немає. – Можна дати проїзні талони? – Так* [9, с. 92]. Так само нинішня економічна ситуація в Україні, ощадливість покупців не

зовсім стикуються з соціокультурними потребами, актуалізованими в такому комунікаті: – *Чи є у вас рибні консерви? – Так, будь ласка, вибирайте. – Дайте мені одну баночку тунця у маслі і одну баночку скумбрії у томатному соусі. І ще баночку червоної ікри* [11, с.199]. Такі комунікати викликають ситуативну іронію. Зрозуміти ціннісне наповнення наведених діалогічних ситуацій може лише сучасник. Отже, створюючи розмовники, автори повинні дбати про наповнення такими комунікатами, щоб вони репрезентували типові діалоги, усталені комунікеми, які виробилися і закріпилися в різних ситуаціях і не викликали би іронії.

Розмовники віддзеркалюють основні національно-культурні стереотипи. Серед них – комунікеми-звертання з різними стилістичними відтінками. Градацію “від книжного до невимушено іронічного, доброзичливого” відбивають реєстри таких комунікем-звертань: *Пані й панове!, Шановні гості!, Пані докторко!, Ласкава пані!, Братику мій!, Голубе мій!, Дружице!, Крихітко!* [7, с. 22–23]. Якщо зіставити розмовники за наповнюваністю етикетними комунікемами-звертаннями, то пропоновані реєстри різняться. Наприклад, у російсько-українському розмовнику за редакцією В. С. Калашника засвідчено 18 типових виразів-звертань, а в українсько-чеському за ред. В. М. Русанівського – 23, у російсько-українському Т. І. Панько та Ю. А. Тамбовцева – 20, у російсько-українсько-німецькому – 28. Справа не тільки в кількості, а й у тому, що абсолютно збігаються перші три реєстри лише у виразах *Дорогі друзі!, Юначе!* Тобто питання повноти, адекватності таких списків залишається відкритим.

Як відомо, комунікема-звертання може бути розширена за рахунок власного імені комуніканта. Отже, пропоновані зразки комунікем відбивають певні типові оніми, як-от: притаманні німецькому мовному середовищу (*Пані Шульце, ...; Колего Мюллер!* [10, с. 7]), українському (*Тут проживає пан Шевченко?* [11, с. 12]), чеському (*Бедьо, це ти?! Оце так зустріч?* [7, с. 26]).

Власними іменами людей перелік національно-культурних стеретипів не вичерпується: його доповнюють назви свят, грошових одиниць, географічних об’єктів, архітектурних споруд, розмовно-побутові фразеологічні звороти, прислів’я та приказки, анекдоти, кумедні ситуації. Засвідчено, що автори-львів’яни в російсько-українському розмовникові запропонували як типовий вираз у топіку “Вітання. Прощання” місцевий варіант: *Як поживаєш? (Як ся маєш?)* [12, с. 13].

Не зайвим буде нагадати, що і в побутовому, і в напівофіційному, і в офіційному спілкуванні можуть мінятися реєстри комунікації, тобто співрозмовники залежно від теми бесіди чи стратегій спілкування можуть змінювати стилістичні відтінки висловлень. І це може становити окрему проблему дослідження комунікатів у розмовниках. Утім, привертає увагу той факт, що подеколи як типові репрезентують ситуації спілкування у побуті (топик «Знайомство») з акцентом на аристократичній (елітарній) манері презентації особи, як-от: *Дозвольте відрекомендуватися, мене звати...; Дозвольте відрекомендувати вам...* [9, с. 24]); типова ситуація «Згода» представлена як така, що в ній може бути використана книжна комунікема *Ви маєте рацію* [9, с. 15].

Висновки. Вивчення розмовників, які почали активно виходити друком з перших десятиліть ХХ ст., конкретизує наше уявлення про основні комунікати української культури повсякдення. У перспективі опрацювання розмовників як ідеографічних джерел сприятиме уточненню їхнього допоміжного апарату (диференціація понять «типові і ситуативні вирази», «розмовні вирази»), урізноманітненню способів пропонування комунікатів з різними реєстрами спілкування.

Список використаної літератури

1. Kořenský J. Metoda analýzy komunikačního procesu / J. Kořenský, J. Hoffmannová, O. Müllerová // *Naše řeč.* – 1987. – Ročník 70, červen. – S. 57–69.
2. Жовтобрюх М. А. Будова і лексична характеристика українського розмовника кінця XVI ст. / М. А. Жовтобрюх // *Питання східнослов’янської лексикографії XI–XVII ст. : Матеріали симпозіуму.* – К. : Наук. думка, 1979. – С. 50–58.

3. Жовтобрюх М. А. Відмінкові форми в «Розмові» XVI ст. / М. А. Жовтобрюх // Мовознавство. – 1980. – № 5. – С. 32–43.
4. Передрієнко В. А. Українська і церковнослов'янська лексика в «Розмові» – рукописному розмовнику другої половини XVI ст. [Електронний ресурс] / В. А. Передрієнко // МАГІСТЕРІУМ. Мовознавчі студії. – Режим доступу до статті : file:///C:/Users/Biq/Downloads/Magisterium_mov_2013_50_16.pdf
5. Тимошик Г. Жанр розмовника у контексті міжкультурної комунікації (на матеріалі „Есперантсько-українського розмовника” О. Королевича) / Г. Тимошик // Матеріали науково-практичної конференції „Есперанто у XXI столітті: стан і перспективи розвитку. До 100-річчя книги Михайла Юрківа „Підручник міжнародного язика ЕСПЕРАНТО” 29–30 червня 2007 року. – Тернопіль, 2007. – С. 78–82.
6. Тимошик Г. Жанр розмовника у лінгводидактичному аспекті / Г. Тимошик // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2008. – Вип. 3. – С. 329–334.
7. Українсько-чеські паралелі в текстах і ситуаціях: Розмовник / [Й. Ф. Андерш, Л. І. Даниленко, О. Л. Паламарчук та ін.]. – К. : Довіра, 2002. – 477 с.
8. Єрмоленко С. Я. «Серце скапує в слово» (етюд про стиль Бориса Харчука) [Електронний ресурс] / С. Я. Єрмоленко // Режим доступу до статті : <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine39-2.pdf>
9. Калашник В. С. Русско-украинский разговорник : [учеб. изд.] / В. С. Калашник, А. Я. Опришко, А. А. Сващенко. – К. : Вища школа, 1992. – 217 с.
10. Бочко Г. П. Російсько – українсько – німецький розмовник / Г. П. Бочко, О. Ф. Кудіна, В. О. Стась. – К. : Рідна мова, 1998. – 227 с.
11. Українсько-польський розмовник / [В. М. Русанівський, Л. І. Ніколаєнко, В. І. Даниленко, В. С. Федонюк]. – К. : Ірпін' : Перун, 2011. – 336 с.
12. Панько Т. И. Русско-украинский разговорник / Т. И. Панько, Ю. А. Тамбовцев. – Львов : Світ, 1991. – 251 с.

References

1. Kořenský, J., Hoffmannová, J., Müllerová, O. (1987). Metoda analýzy komunikačního procesu *Naše řeč*, 70, 57–69.
2. Jovtobruch, M. A. (1979). Lexical structure and characteristics of the Ukrainian conversation books of the end of the XVI century. *The question of East Slavic lexicography of XI–XVII centuries: The materials of symposium*. Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.)
3. Jovtobruch, M. A. (1980). The forms of empty words in the «Conversation» by XVI century. *Movoznavstvo (Linguistics)*, 5, 32–43 (in Ukr.)
4. Peredrienko, V. A. Ukrainian and Church Slavonic language in the «Conversation» – handwritten phrasebook second half of the XVI century. *Magisterium. Movoznavchi studiji (Magisterium. Study of language)*. Retrieved from http://file:///C:/Users/Biq/Downloads/Magisterium_mov_2013_50_16.pdf (in Ukr.)
5. Tymoshyk, G. (2007). Genre of conversation book in the context of intercultural communication (based on "Esperanto-Ukrainian conversation book" of O. Korolevich). *The materials of the conference "Esperanto in the XXI century: state and development prospects*. Ternopil', 78–82 (in Ukr.)
6. Tymoshyk, G. (2008). Genre customer in terms of linguodidactic. *The theory and practice of teaching Ukrainian language*, 3, 329–334 (in Ukr.)
7. Andersh, J. F. (2002). *Ukrainian-Czech parallel texts and situations: conversation book*. Kyiv: Dovira (in Ukr.)
8. Yermolenko, S. Ya. «Heart dripping in the word» (style sketch of Boris Kharchuk). Retrieved from <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine39-2.pdf> (in Ukr.)
9. Kalashnyk, V. S., Opryshko A. Ya., Svashenko A. A. (1992). *Russian-Ukrainian conversation book*. Kyiv: Vyscha shkola (in Ukr.)
10. Bochko, G. P., Kudina, O. F., Stas, V. O. (1998). *Russian – Ukrainian – German conversation book*. Kyiv: Ridna mova (in Ukr.)
11. Rusanivs'kyj, V. M. et al. (2011). *Ukrainian-Polish conversation book*. Kyiv, Irpin': Perun (in Ukr.)
12. Pan'ko, T. I., & Tambovtsev, Y. A. (1991). *Russian-Ukrainian conversation book*. L'viv: Svit (in Ukr.)

BYBYK Svitlana Pavlivna,

doctor of philological sciences, professor, senior researcher of the Department of stylistics and culture of speech of Institute of Ukrainian language of NAS of Ukraine.

e-mail: sbybyk@mail.ru

LINGUISTIC AND CULTURAL COMPONENTS OF THE COMMUNICATIVE UNIT OF THE CONVERSATION BOOKS

Abstract. *The article noted that at the beginning of XXI century in the Ukrainian linguistics the communicative and pragmatic approach to the study of various discourses is actively developing. At the same time, the terminological apparatus of communicative stylistics is becoming. The research focuses on such source of knowledge of national lingvo culture as conversation books. Exactly in them in such foreshortening, mini-dictionaries, lists of typical expressions, situational expressions and dialogues attract the attention. In this regard, the meaning of communicative unit is substantiated. It is suggested to*

understand the above mentioned as a dialogical unity, a mini-text. These communicative units create linguistic and cultural content of the conversation book. It is emphasized, that conversation books are complex ideographic sources. They focused on different national and international communication sphere, as they reflect the specific composition and structure of the communicative units in the related / unrelated linguistic environment. For communicative stylistics, the conversation book is a powerful source of knowledge of everyday Ukrainian culture. As is known, everyday language based on stereotypes of communication at home, with friends, outside of everyday, in professional environment and at the workplace. The conversation book, depending on what time it was created, reflects the historical and modern features of oral communication in the family, in transport, banks, shops, government offices and so on. Communicative units of the conversation books are often remain nomination communicative units, which can be described as psychological and substantive marks of a period of time on the historically variable axis of literary and verbal communication in informal, semi-formal and formal areas of everyday life. Conversation books reflect different registers of communication in communicative units. Composite division of the materials of the conversation books reflects the basic situation of communication that mark the topics: Human Being, Personal information, Dating, Family, Education, in the city, Stores, Medical Assistance, Market, Restaurant, Cafe, Dining, Travel and so on. The study of conversation books, that began actively go out of print in the first decades of the twentieth century, specifies the ideas of the researchers about the main communicative units of Ukrainian everyday culture, helps to clarify support apparatus of conversation books.

Key words: *conversation book; Ukrainian culture everyday; communicative unit; dialogue; language and objective sign; language and psychological sign; stylistic register.*

Надійшла до редакції 1.09.16

Прийнято до друку 12.10.16

УДК 811.161.2'38

БОНДАРЕНКО Алла Іванівна,

кандидат філологічних наук, докторант кафедри сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
e-mail: alla_bon@ukr.net

ЛОГОЕПІСТЕМНА МОДАЛЬНІСТЬ СЛОВООБРАЗІВ ЧАСУ В ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ХХ СТОЛІТТЯ

Серед актуальних завдань сучасного мовознавства є перехід від аналізу центральних до розгляду маргінальних мовленнєвих явищ та форм. У статті розглянуто проблему вироблення видології епістемної модальності. На матеріалі компонентів периферійної частини функціонально-семантичного поля темпоральності, яку становлять імпліцитні словесні образи часу, побудовані на основі онімів, виявлено субкатегорійні чинники логоепістемної модальності, що характеризує однослівні й неоднослівні компоненти прецедентних текстів. Ідеться про її зв'язки з епістемною модальністю, основа якої – семантична площина знання; евіденційністю, що у вузькому розумінні залежить від вказівки на джерело повідомлення; пресупозицією як типом імплікації, який передбачає попередньо засвоєні відомості. Указаний вид модальності формують також темпоральна конотація символів лінгвокультури, якими, зокрема, є антропоніми, міфoантропоніми та міфоніми; стереотипні оператори оцінки та домінантність епістемного модусу. Спостережено, що носіями логоепістемної модальності є переважно компоненти мікрополя суспільно-історичного часу, а її синергійну підтримку забезпечують тексти фольклору та книжності.

Ключові слова: *логоепістемна модальність, епістемна модальність, логоепістема, оніми, евіденційність, епістемний модус, темпоральна конотація, пресупозиція, стереотипні оператори оцінки, семіозис лінгвокультури.*